

Наукові перспективи
Видавнича група

№ 3 (17)

2023

НАУКА і ТЕХНІКА

серія: право, серія: економіка, серія: педагогіка,
серія: техніка, серія: фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

/Administration
/Human Resources
/Legal
/Accounting
/Finance
/Marketing
/Publicity
/Promotion
/Research
/Business
/Development
/Engineering
/Manufacturing
/Planning

З Україною

в серці!

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська наукова організація
«Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного
управління»**

Громадська організація «Асоціація науковців України»

«Наука і техніка сьогодні»
(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)

Випуск № 3(17) 2023

Київ – 2023

Publishing Group «Scientific Perspectives»

**Public Scientific Organization
«Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public
Administration»**

Public organization «Association of Scientists of Ukraine»

"Science and technology today"

*("Pedagogy" series, "Law" series, "Economics" series,
"Physical and mathematical sciences" series, "Technics" series)*

Issue № 3(17) 2023

Kiev – 2023

«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»): журнал. 2023. № 3(17) 2023. С. 606

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки (спеціальності – 015 - Педагогічні науки; 076 - Економічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу присвоєно категорію "Б" із права (спеціальність – 081 Юридичні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894 журналу присвоєно категорію "Б" із техніки (спеціальність - 122 Комп'ютерні науки)

Журнал видається за підтримки Міждержавної асоціації інженерів консультантів, Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 24.03.2023, № 8/3-23)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

Головний редактор: Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Лауреат Премії Президента України для молодих вчених, Лауреат Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок, академік Академії наук вищої школи України, Заслужений юрист України (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

1. Артемчук Володимир Олександрович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є. Пухова НАН України (Київ, Україна);
2. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);
3. Бірюкова Тетяна Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри біологічної фізики та медичної інформатики Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна);
4. Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна);
5. Волк Павло Павлович — доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна);
6. Гирка Ольга Ігорівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету (Львів, Україна);
7. Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету аеронавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
8. Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);
9. Дівізніюк Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, Завідувач відділу Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна);
10. Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна);
11. Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна);
12. Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна);
13. Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна);
14. Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна);
15. Квасніков Володимир Павлович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
16. Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна);
17. Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна);
18. Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна);

19. Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна);
20. Кузьмич Людмила Володимирівна - доктор технічних наук, головний науковий співробітник Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна);
21. Куницький Сергій Олегович - кандидат технічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник науково-дослідної частини Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна);
22. Лук'янчук Олександр Петрович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівельних, дорожніх, меліоративних, сільськогосподарських машин та обладнання Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна);
23. Маджд Світлана Михайлівна - доктор технічних наук, професор, професор кафедри зеленої економіки та економіки природокористування Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління (Київ, Україна);
24. Мануель Давид Массено - доцент відділу права та захисту даних, старший науковий співробітник і член координаційного комітету лабораторії UbiNET, запрошений член PDPC, член-консультант комісії цифрового права муніципальних адвокатських колегій Кампінаса та Прая-Гранде (Сан-Паулу), а також Комісії з інновацій, управління та технологій муніципальної адвокатської колегії Гуарульюса, коментатор IODA, почесний член IDEIA Institute, член Наукового комітету MICHN, член EDEN, член-кореспондент RedNAC, член UMAU, член-кореспондент UBAU (Португалія);
25. Микитин Тарас Миронович - кандидат технічних наук, завідувач кафедри економіки та менеджменту Рівненського державного інституту культури (Рівне, Україна);
26. Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна);
27. Мізюк Вікторія Анатоліївна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна);
28. Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна);
29. Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща);
30. Огієнко Микола Миколайович - кандидат технічних наук, професор кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
31. Одарченко Роман Сергійович - завідувач кафедри телекомунікаційних та радіоелектронних систем Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
32. Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна);
33. Опанасенко Володимир Миколайович — доцент кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
34. Охрімченко (Жмурко) Тетяна Олександрівна - старший науковий співробітник кафедри комп'ютеризованих систем управління Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
35. Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна);
36. Поліщук Віталій Васильович — кандидат сільськогосподарських наук, завідувач відділу зрошення, відділення меліорації Інституту водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України (Київ, Україна);
37. Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);
38. Синиціна Юлія Петрівна - кандидат технічних наук, PhD, доцент кафедри економічної та інформаційної безпеки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (Дніпро, Україна);
39. Сопілько Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна);
40. Стахова Анжеліка Петрівна — старший викладач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна);
41. Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна);
42. Федоренко Владислав Леонідович — доктор юридичних наук, професор, DrHb - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України ((Київ, Україна);
43. Фесенко Андрій Олексійович - кандидат технічних наук, асистент кафедри кібербезпеки та захисту інформації Київського національного університету імені Тараса Шевченка. (Київ, Україна);
44. Черненко Варвара Петрівна - кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики і вищої математики Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна);
45. Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна);
46. Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна);
47. Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна);
48. Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна);
49. Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна);
50. Яцишин Андрій Васильович - доктор технічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Право»

Белікова М.І., Георгієвський Ю.В.

*ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПОСОБІВ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ
У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ*

12

Гаран О.В., Степанова Т.В.

*ДО ПИТАННЯ ДИСКРЕЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ
СУДІВ*

22

Горбунова Я.М.

*ВПЛИВ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ НА АДМІНІСТРАТИВНО-
ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ*

36

Онщенко Н.М.

*ПРАВОТВОРЧІСТЬ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПОЗИЦІЇ ТА ПРАКТИКА
РЕАЛІЗАЦІЇ*

49

Суц О.П.

*ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ
КОРПОРАЦІЙ*

62

Трофименко Д.С.

*ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НЕДОБРОСОВІСНОЇ РЕКЛАМИ:
ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД*

72

СЕРІЯ «Економіка»

Gruntkovsky V.Yu., Luste O.O.

*BRAND MANAGEMENT AS A COMPONENT OF THE MODERN
ORGANIZATION'S COMPETITIVENESS*

84

Аврята А.В.

*ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ І ГЛОБАЛЬНОЇ
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ*

97

Кучер П.В., Юнькова О.О.

*ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ РИНКУ ВІТАМІНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ
НЕЙРОМЕРЕЖ*

110

УДК 339.92:341

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-3\(17\)-62-71](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-3(17)-62-71)

Суц Олена Петрівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового регулювання економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, старший науковий співробітник відділу правового забезпечення функціонування національної інноваційної системи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України. <https://orcid.org/0000-0002-8619-8964>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Анотація. У статті досліджено особливості правового становища транснаціональних корпорацій. Встановлено, що діяльність кожної окремої транснаціональної корпорації має подвійний вплив на економіку окремих країн – негативний та позитивний. Негативні наслідки на економіку окремої країни мають прояв у тому, що кожна транснаціональна корпорація переслідує виключно свій інтерес без урахування національного інтересу країни, де вона має філію чи відокремлений підрозділ. Проте транснаціональні корпорації мають й позитивний вплив – наявність фінансової та науково-інноваційної потужності здійснює вплив на розвиток економіки окремих країн.

Зазначено проблемні аспекти визначення правового становища транснаціональних корпорацій, серед яких вказано на: недостатність правового регулювання діяльності транснаціональних корпорацій на міжнародно-правовому та національному рівнях регулювання; недостатність вивчення особливостей правового становища на теоретико-правовому рівні, зокрема, питань правосуб'єктності транснаціональних корпорацій.

Визначено етапи правового регулювання діяльності транснаціональних корпорацій в Україні. Акцентовано увагу на потребі у регулюванні діяльності транснаціональних корпорацій на національному рівні спеціальним нормативно-правовим актом – Законом України «Про транснаціональні корпорації», який визначав би : зміст поняття «транснаціональних корпорацій», особливості створення, діяльності та припинення діяльності транснаціональних корпорацій, окремі аспекти участі транснаціональних корпорацій у національних економічних програмах розвитку тощо.

Також існує потреба напрацювання дієвого механізму регулювання порядку створення та діяльності транснаціональних корпорацій на міжнародному рівні.

Ключові слова: міжнародне економічне право, міжнародне приватне право, транснаціональна корпорація, правосуб'єктність, національність, особистий закон.

Sushch Olena Petrivna PhD in Jurisprudence, associate professor, assistant professor of the Department of Legal Regulation of Economy, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics; senior researcher of the Department of legal support for the functioning of the national innovation system of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of the National Academy of Sciences of Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-8619-8964>

SPECIFIC FEATURES OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS' LEGAL STATUS

Abstract. The author of the article studies the specific features of the legal status of transnational corporations. It has been established that the activity of each individual transnational corporation has a double impact on the economy of certain countries – negative and positive. The negative consequences for the economy of a country are manifested in the fact that every transnational corporation pursues its own interest without taking into account the national interest of the country, where it has a branch or a division. However, transnational corporations also have a positive influence – the presence of financial, scientific and innovative capacity influences the development of the economy of certain countries.

Problematic aspects of determining the legal status of transnational corporations have been indicated, among which the author has indicated the following: insufficient legal regulation of the activities of transnational corporations at the international legal and national levels of regulation; insufficient study of specific features of the legal status at theoretical and legal level, in particular, issues of the legal personality of transnational corporations.

The stages of legal regulation of the activities of transnational corporations in Ukraine have been defined. Particular attention has been focused on the need to regulate the activities of transnational corporations at the national level by a special regulatory legal act – the Law of Ukraine “On Transnational Corporations”, which would define: the content of the concept of “transnational corporations”, specific features of the creation, operation and termination of the activities of transnational corporations, certain aspects of transnational corporations' participation in national economic development programs, etc.

There is also a need to develop an effective mechanism for regulating the procedure of transnational corporations' creation and operation at the international level.

Keywords: international economic law, international private law, transnational corporation, legal personality, nationality, lex personalis.

Постановка проблеми. Розширення міжнародних економічних зв'язків призвело до створення та надпотужного розвитку транснаціональних корпорацій (далі – ТНК).

В епоху інтернаціоналізації світового господарства особливу роль відіграють ТНК, чії філії та підприємства знаходяться у різних державах світу. ТНК відіграють важливу роль у сучасній глобалізованій економіці: вони забезпечують 50 % світового промислового виробництва, на них припадає 70% торговельних операцій у світі, вони володіють більш ніж 80% зареєстрованих патентів і забезпечують 80% фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. До них належать не лише великі виробничі концерни, а й транснаціональні банки, страхові і телекомунікаційні компанії, інвестиційні та пенсійні фонди. Найбільші ТНК мають бюджети, що перевищують державні бюджети окремих чи навіть сукупності держав світу [1]. Діяльність кожної окремої ТНК має подвійний вплив на економіку окремих країн – негативний та позитивний. Негативні наслідки на економіку кожної окремої країни мають прояв у тому, що кожна ТНК переслідує виключно свій інтерес без урахування національного інтересу країни, де вона має філію чи відокремлений підрозділ. Але є й позитивний вплив – наявність фінансової та науково-інноваційної потужності здійснює вплив на економіку окремих країн. Так, Д.І. Погрібний зазначає, що ТНК об'єктивно впливають на інноваційний розвиток держави: вони змінюють структуру економіки країн, що розвиваються, посилюючи тим самим становище цих держав у міжнародному розподілі праці і міжнародних економічних відносинах [2, с. 75].

Специфіка ТНК є такою, що, маючи відділення на території багатьох країн, ТНК в цілому не підпадає під юрисдикцію окремої країни та її діяльність як єдиного утворення не може бути врегульована національним правом окремої держави. Поширення дії правових норм однієї держави на територію інших можливе тільки з відома останніх, що знаходить своє відображення в численних міжнародних угодах та конвенціях. Не дивлячись на економічну єдність, ТНК характеризуються незалежністю юридичних осіб, які входять до їхнього складу та, до того ж, можуть мати різну державну приналежність. У зв'язку з цим представляється необхідним говорити про комплексний підхід до регламентації діяльності ТНК з необхідністю поєднання національного та міжнародного регулювання різних сторін їх діяльності. Обидва види такого регулювання повинні взаємно доповнювати один одного, проте пріоритет повинне одержати саме міжнародне регулювання [3]. Тому вивчення особливостей правового становища ТНК та напрацювання дієвого механізму

правового регулювання діяльності ТНК мають важливе значення як для юридичної та економічної науки так і практичної діяльності.

Серед проблемних аспектів визначення правового становища ТНК варто назвати наступне:

-недостатність правового регулювання діяльності ТНК на міжнародно-правовому та національному рівнях регулювання;

-недостатність вивчення особливостей правового становища на теоретико-правовому рівні, зокрема, питань правосуб'єктності ТНК;

-проблеми визначення національності та правосуб'єктності ТНК.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення окремих аспектів діяльності ТНК здійснювалося вітчизняними та іноземними правниками. На сьогодні відсутня єдність серед вчених щодо правового становища досліджуваного суб'єкта, що стало підставою для виникнення трьох концепцій правового становища транснаціональних корпорацій. Серед основних концепцій, варто вказати на такі: ТНК – суб'єкт міжнародного приватного права; ТНК – суб'єкт міжнародного економічного права; ТНК – суб'єкт міжнародного публічного права. Так, правове становище ТНК вивчали: І.І. Дахно [4], А.С.Довгерт [1], В. П. Жушман та І. А. Шуміло [5], В.В. Ткаченко [6], І.І. Климник [7], В.Л. Чубарєв [8].

Метою статті є дослідження особливостей правового становища транснаціональних корпорацій та проблем правового регулювання їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Вивчення правового становища юридичних осіб завжди привертало увагу науковців. ТНК є специфічним різновидом юридичних осіб, правове становище яких є досить складним у результаті того, що ТНК не обмежується діяльністю на території однієї держави, де вона створена та діє, а відкриває філії та відокремлені підрозділи на території іноземних держав. Як наслідок виникають питання щодо визначення національності такої юридичної особи та її підрозділів. Вбачається, що дослідження особливостей правового становища ТНК необхідно розпочати із визначення поняття такого суб'єкта та стану правового регулювання його діяльності на національному та міжнародному рівнях.

Відповідно до визначення Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), ТНК – це «підприємства, що складаються з материнського підприємства та його закордонних філіалів», при цьому ТНК можуть як набувати статусу корпорації, так і не мати цього статусу [9].

Відповідно до ст. 2 Конвенції про транснаціональні корпорації, «під поняттям «транснаціональна корпорація» необхідно розуміти юридичну особу (сукупність юридичних осіб):

яка має у власності, господарському віданні або оперативному управлінні відокремлене майно на територіях двох і більше Сторін;

створена юридичними особами двох і більше Сторін;
zareestrovana yak korporacija vidpovidno do tsiei Konvencii.

У цій Конвенції поняття «транснаціональна корпорація» включає в себе різні транснаціональні структури, в тому числі фінансово-промислові групи, компанії, концерни, холдинги, спільні підприємства, акціонерні товариства з іноземною участю і т.п. [10].

У 1974 р. у рамках ООН було утворено Центр і Міжурядову комісію з транснаціональних корпорацій. В розробленому ними Кодексі поведінки ТНК надається наступне визначення: «підприємство, будь то державне, приватне або змішане, має відділення в двох або більше країнах, незалежно від юридичної форми і сфери діяльності відділень, яке функціонує відповідно з певною системою прийняття рішень, що дозволяє проводити узгоджену політику і загальну стратегію через один або більше центрів з прийняття рішень, і в рамках якого відділення таким чином пов'язані між собою, будь то відносини власності або іншими відносинами, що одне або декілька з них можуть надавати (надають) значний вплив на діяльність інших і зокрема, користуватися спільними знаннями і ресурсами і розділяти відповідальність з іншими» [11, с.328]. Схожі положення сформульовані у Керівних принципах для багатонаціональних підприємств, які є додатком до Декларації про міжнародні інвестиції та багатонаціональні підприємства, прийнятої у рамках Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у 1976 р

Як вдало зазначає О.В. Тарасов, «розмитість» поняття ТНК та відсутність єдності в підході до визначення вимагають від науковців індивідуального соціологічного та економічного аналізу кожної окремої ТНК [11, с.328]. Зважаючи на викладене, пропонуємо вказати на характеризуючі ознаки ТНК, що визначають особливості її правового становища:

ТНК – є суб'єктом міжнародного економічного права та міжнародного приватного права;

має єдину управлінську та економічну концепцію при юридичній множинності учасників.

діяльність ТНК не підпадає під юрисдикцію окремої країни, проте юридичні особи що входять до складу ТНК мають національну належність країни, де вони знаходяться.

У науковій літературі ТНК визначаються як група самостійних підприємств (юридичних осіб). Свою діяльність вони здійснюють на території кількох держав. При цьому структурні підрозділи є суб'єктами національного права, а керівництво та контроль здійснюються з єдиного центру. У результаті діяльність складової ТНК регулюється законодавством відповідної держави, а корпорація у цілому перебуває поза юрисдикцією певної держави (групи держав) або міжнародної організації [4, с. 69-70]. Отже, на компанії, що

здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, а також на представництва різноманітних державних органів, міжурядових та громадських організацій за кордоном впливають щонайменше дві правові системи – правова система держави, згідно якої така юридична особа вважається національною («своєю»), та правова система держави, на території якої вона здійснює певну діяльність [7, с. 42-43].

Інтернаціональний характер діяльності ТНК зумовлює труднощі врегулювання їхньої діяльності за допомогою лише національних законодавств і активізацію зусиль міжнародних організацій з розробки принаймні базових правил та стандартів регулювання діяльності таких утворень [1]. Кодекс поведінки ТНК має рекомендаційний характер, незастосування його принципів та правил не тягне за собою будь-яких юридичних санкцій. Відповідно до закладених у ньому принципів, ТНК не можуть втручатися у внутрішні та міжурядові відносини, мають поважати місцеве законодавство і культурні традиції, права людини та уникати корупції. Їх діяльність не повинна заважати досягненню національних цілей економічного розвитку, порушувати конкурентне та податкове законодавство. Крім того, ТНК мають розкривати корпоративну інформацію, включаючи фінансову звітність, для широкого загалу приймаючої країни. Національний режим надається ТНК лише у випадку, якщо вони відповідають національним економічним програмам розвитку [1]. Внаслідок цього виникають питання щодо визначення національності ТНК.

Одним із найспірніших питань серед вчених є питання правосуб'єктності ТНК. Як справедливо зазначає Л.С. Чубарев, що встановлення правосуб'єктності зумовлюється вирішення значної кількості важливих (так званих статутних) питань, найбільш поширеними серед яких є: чи дане угруповання є юридичною особою, чи, навпаки, це лише сукупність певної кількості фізичних осіб; у який спосіб відповідна юридична особа повинна виникати, реорганізуватись або припиняти своє існування (у останньому випадку – якою має бути доля ліквідаційного залишку); якою є її організаційно-правова структура; для якого виду діяльності ця особа створена; яким є механізм прийняття рішень органами цієї юридичної особи; яким є правове становище представництв та філій даної юридичної особи [8, с.104].

Економічна могутність ТНК, їх вплив на світову політику обумовлюють появу концепцій про визнання за ТНК міжнародної правосуб'єктності, формування міжнародного права корпорацій. Досить гострою є проблема боротьби між транснаціональною олігархією та національними державами. Тому діяльність ТНК має регулюватися перш за все на міжнародному рівні, компанії діють відповідно до норм приватного законодавства і міжнародна юрисдикція за їх діяльністю має здійснюватися незалежно від їх бажання. Але на сьогодні проблема міжнародного регулювання діяльності ТНК не

розв'язана, оскільки не прийняті універсальні правила, а існуючі нормативні акти мають декларативний характер, бо не створено механізмів їх реалізації [5, с. 112].

Питання правосуб'єктності у міжнародному приватному праві не можна кваліфікувати однозначно, оскільки враховуючи наявність колізійних норм, що визначають правовий статус окремих суб'єктів та наявності колізійного методу регулювання галузі, різняться підходи у визначенні елементів правосуб'єктності фізичних осіб, юридичних та держави. Кожній із перелічених осіб притаманні свої особливості в наділенні її правами та обов'язками з боку держави шляхом вибору відповідного правового режиму та закріплення його на нормативному рівні. Це зумовлюється власне як фізичною, так і правовою сутністю статусу цих суб'єктів. Однак спільним все ж буде обрання такого правопорядку, з яким відповідна особа має найбільш тісний зв'язок та на підставі якого є можливості використати більш ефективні засоби щодо захисту суб'єктивних прав того чи іншого суб'єкта. Звичайно, держава зацікавлена у застосуванні національного права при визначенні правосуб'єктності, прикладом може слугувати також законодавство України, як ми з'ясували у нашому дослідженні [6, с. 472].

Слід зазначити, що на сьогодні у доктрині міжнародного права ще залишається дискусійним питання належності сучасних ТНК до суб'єктів міжнародного права, а також питання міжнародної правосуб'єктності ТНК в умовах глобалізації. На сучасному етапі розвитку міжнародного права ТНК не мають класичної міжнародної правосуб'єктності і належать до «нетипових» суб'єктів міжнародного права. Як учасники міжнародних економічних відносин вони є суб'єктом нечисленних правовідносин у межах галузі чи інституту міжнародного права, що свідчить про наявність у них спеціальної правосуб'єктності. Основною умовою виникнення у ТНК міжнародної правосуб'єктності де-юре може стати наявність у джерелах міжнародного права норм, які б визначали їх правосуб'єктність. Передумовами розроблення цих норм можуть стати норми міжнародного «м'якого права», які, по-перше, мають значну моральну та політичну цінність як для регламентації діяльності ТНК, так і для регулювання міжнародних правовідносин загалом, і, по-друге, сприяють виробленню бажаних стандартів поведінки ТНК у різних сферах їх діяльності [12, с. 63].

Правове регулювання діяльності ТНК в Україні, на жаль, є недосконалим. Умовно його можна визначити в наступні етапи:

перший етап – *становлення*. У 1999 році Україною із застереженням було ратифіковано Конвенцію про транснаціональні корпорації на підставі Закону України «Про ратифікацію Конвенції про транснаціональні корпорації» [13]. Законом було передбачено, що ТНК на території України та за її межами у разі, коли їх створення може призвести до монополізації

товарних ринків в Україні, впливає чи може вплинути на економічну конкуренцію на її території, створюються за згодою Антимонопольного комітету України у порядку, передбаченому законодавством України про захист економічної конкуренції [13].

Другий етап – прийняття рішення про вихід із Конвенції про транснаціональні корпорації. У травні 2022 року Кабінетом Міністрів України винесено Розпорядження «Про подання до Верховної Ради України проекту Закону України «Про вихід України з Конвенції про транснаціональні корпорації» [14]. 18.10.2022 року було прийнято Закон України «Про вихід України з Конвенції про транснаціональні корпорації» [15].

Третій етап - припинення дії Конвенції про транснаціональні корпорації. На підставі Закону України «Про вихід України з Конвенції про транснаціональні корпорації» [15] 15.11.2023 року відбудеться припинення дії Конвенції.

Таким чином, варто констатувати, що з моменту ратифікації Конвенції «Про транснаціональні корпорації» до прийняття рішення про вихід України з Конвенції, ніяких змін щодо правового регулювання діяльності ТНК в Україні не відбувалося. З припиненням дії зазначеної Конвенції виникнуть проблеми у правовому регулюванні діяльності ТНК на національному рівні, оскільки в Україні відсутні нормативно-правові акти, що визначали б особливості правового регулювання порядку створення та діяльності таких специфічних юридичних осіб. Вважаємо, що це є серйозною проблемою, яка має бути вирішена розробкою та прийняттям спеціального нормативно-правового акта – Закону України «Про транснаціональні корпорації», що визначав би : зміст поняття «ТНК», особливості створення, діяльності та припинення діяльності ТНК, окремі аспекти участі ТНК у національних економічних програмах розвитку, правосуб'єктність ТНК тощо.

Висновок. Аналіз існуючих теоретико-правових підходів до визначення правового становища ТНК та законодавства, дає підстави стверджувати, що правове регулювання діяльності ТНК на національному та міжнародному рівнях є недосконалим.

Вбачається, що наразі існує потреба у регулюванні діяльності ТНК на національному рівні спеціальним нормативно-правовим актом – Законом України «Про транснаціональні корпорації», який визначав би : зміст поняття «ТНК», особливості створення, діяльності та припинення діяльності ТНК, окремі аспекти участі ТНК у національних економічних програмах розвитку, правосуб'єктність ТНК тощо.

Також існує потреба напрацювання дієвого механізму регулювання порядку створення та діяльності ТНК на міжнародному рівні. З метою зменшення негативного впливу ТНК на економіку окремих країн, міжнародному співтовариству необхідно напрацювати міжнародні акти з

питань діяльності ТНК, що мали б обов'язковий характер застосування, а не диспозитивний. І передбачали б санкції за порушення таких норм.

При правовому регулюванні ТНК на національному та міжнародному рівнях варто враховувати їх походження. Для національних ТНК, що передбачають розвиток національних економічних програм необхідно передбачити на законодавчому рівні привілеї. Діяльність філій та відокремлених підрозділів іноземних ТНК повинні регулюватися з врахуванням національного інтересу країни, де вони знаходяться.

Література :

1. Міжнародне приватне право. Актуальні проблеми / [Довгерт А.С., Бірюков О. І., Варшаломідзе Л.Г. та ін.] / За ред. проф. А. С. Довгерта. Київ: Укр. центр правничих студій, 2001. 334 с.
2. Погрібний Д.І. Особливості правового забезпечення діяльності транснаціональних корпорацій. *Право та інновації*. 2015. № 1 (9). С. 75-79. <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/Pogribnyy9.pdf>
3. Юніна М.П. Особливості правового статусу транснаціональних корпорацій як суб'єктів правових відносин. Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Право. 2017. Вип. 1. С. 168-173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snslnnp_2017_1_32
4. Дахно І.І. Міжнародне економічне право. 3-тє вид., перероб. і доповн. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 304 с.
5. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. Харків : Право, 2011. 320 с
6. Ткаченко В.В. Правосуб'єктність у міжнародному приватному праві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 470-473.
7. Климник І.І. Міжнародне приватне право : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с.
8. Чубарєв В. Л. Статус юридичної особи у міжнародному приватному праві. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. №. 3. С. 104-110.
9. *World Investment Report 2007: Transnational Corporations, Extractive Industries and Development. UNCTAD, United Nations. New York and Geneva, 2007.* URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2007_en.pdf
10. *Конвенція про транснаціональні корпорації від 06.03.1998 р. № 997_193.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_193#Text
11. Тарасов О.В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії : монографія. Харків : Право, 2014. 512 с.
12. Погорецька Н.В. Щодо правового регулювання транснаціональних корпорацій. *Юрист України*. 2013. № 4 (25). С. 58-64.
13. Про ратифікацію Конвенції про транснаціональні корпорації : Закон України від 13.07.1999 р. № 921-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/921-14#Text>
14. Про подання до Верховної Ради України проекту Закону України "Про вихід України з Конвенції про транснаціональні корпорації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.05.2022 р. № 363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2022-%D1%80#Text>
15. Про вихід України з Конвенції про транснаціональні корпорації : Закон України від 18.10.2022 р № 2673-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-20#Text>

References:

1. Dovgert, A.S., Biriukov O. I. (2001). Mizhnarodne pryvatne pravo. Aktualni problem [International private law. Actual problems]. Kyiv: Ukr. tsentr pravnychkh studii. [in Ukrainian].
2. Pohribnyi, D.I. (2015). Osoblyvosti pravovoho zabezpechennia diialnosti transnatsionalnykh korporatsii [Peculiarities of legal support for activities of transnational corporations]. Pravo ta innovatsii. № 1 (9). 75-79. <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/Pogribnyy9.pdf>. [in Ukrainian].
3. Iunina, M.P. (2017). Osoblyvosti pravovoho statusu transnatsionalnykh korporatsii yak subiektiv pravovykh vidnosyn [Peculiarities of the legal status of transnational corporations as subjects of legal relations]. Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriia : Pravo. Vyp. 1. 168-173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snslnnp_2017_1_32. [in Ukrainian].
4. Dakhno, I.I. (2009). Mizhnarodne ekonomichne parvo [International economic law]. 3-tie vyd., pererob. i dopovn. Navchalnyi posibnyk. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2009. [in Ukrainian].
5. Zhushmana, V. P., Shumilo I. A. (2011). Mizhnarodne pryvatne pravo [International privat law]: pidruch. dlia stud. yuryd. vyshch. navch. zakl. Kharkiv : Pravo, [in Ukrainian].
6. Tkachenko, V.V. (2020). Pravosubiektnist u mizhnarodnomu pryvatnomu pravi [Legal personality in international private law]. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. № 3. 470-473. [in Ukrainian].
7. Kylymnyk, I. I., Brovdii, A. M. (2018). Mizhnarodne pryvatne pravo [International privat law]. Kharkiv : KhNUMH im. O. M. Beketova. [in Ukrainian].
8. Chubarev, V. L. (2009). Mizhnarodne ekonomichne pravo [International economic law]. Kyiv : Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
9. World Investment Report 2007: Transnational Corporations, Extractive Industries and Development. UNCTAD, United Nations. New York and Geneva, 2007. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2007_en.pdf. [in English].
10. Konventsiiia pro transnatsionalni korporatsii [Convention on Transnational Corporations] vid 06.03.1998 r. № 997_193. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_193#Text. [in Ukrainian].
11. Tarasov, O.V. (2014). Subiekt mizhnarodnogo prava: problemy suchasnoi teorii [The subject of international law: problems of modern theory]: monohrafiia. Kharkiv : Pravo. [in Ukrainian].
12. Pohoretska, N.V. (2013). Shchodo pravovoho rehuliuвання transnatsionalnykh korporatsii [Regarding the legal regulation of transnational corporations]. Yuryst Ukrainy. № 4 (25). 58-64. [in Ukrainian].
13. Pro ratyfikatsiiu Konventsii pro transnatsionalni korporatsii [On the ratification of the Convention on Transnational Corporations] : Zakon Ukrainy vid 13.07.1999 r. № 921-KhIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/921-14#Text>. [in Ukrainian].
14. Pro podannia do Verkhovnoi Rady Ukrainy proektu Zakonu Ukrainy "Pro vykhid Ukrainy z Konventsii pro transnatsionalni korporatsii [On the submission to the Verkhovna Rada of Ukraine of the draft Law of Ukraine "On the Withdrawal of Ukraine from the Convention on Transnational Corporations]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.05.2022 r. № 363-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2022-%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
15. Pro vykhid Ukrainy z Konventsii pro transnatsionalni korporatsii [On Ukraine's withdrawal from the Convention on Transnational Corporations]: Zakon Ukrainy vid 18.10.2022 r. № 2673-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-20#Text>. [in Ukrainian].